

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА
НА ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ
В НАЦІОНАЛЬНИХ СУДАХ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Краснова Юлія Андріївна,

доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В.З. Янчука

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Одними з найбільших перешкод у швидкому і ефективному розгляді природоохоронних справ у судах сьогодні є:

1) відсутність узагальнення судової практики з розгляду екологічних спорів;

2) розгляд екологічного спору із застосуванням принципу підсудності;

3) перезавантаженість судів іншими категоріями справ;

4) відсутність професійної кваліфікації суддів у розгляді екологічних спорів;

5) недостатня активність громадськості до питань захисту порушених екологічних прав;

6) обов'язковість різного роду експертиз, що підтверджують причинно-наслідковий зв'язок

*Яким чином
можна
подолати ці
проблеми?*

По-перше, вже давно має бути напрацьовано узагальнення судової практики з екологічних спорів, як це зроблено, зокрема, в Європейському суді з прав людини справи про:

1) небезпечні види промислової діяльності;

2) вплив промислових викидів на здоров'я людей;

3) вплив природних катастроф на людей та їх майно;

4) доступ до суду в контексті оскарження дозволів щодо екологічно небезпечної діяльності;

5) невиконання остаточних судових рішень про припинення екологічно небезпечної діяльності;

6) екологічні ризики та доступ до інформації;

7) промислове забруднення;

8) вплив антен мобільного зв'язку;

9) шумове забруднення;

10) вплив містобудівної діяльності;

11) поводження з відходами;

12) забруднення питної води;

13) попередження про надзвичайні ситуації;

14) відшкодування шкоди, заподіяної силами природи.

З цього випливають два можливі варіанти подальшого розвитку судової гілки влади, який би дав можливість здійснювати швидкий та ефективний розгляд екологічних справ:

1) створення судової системи, що спирається на внутрішню спеціалізацію судових органів (створення так званих «зелених лав» або зелених суддів без формальної зміни судової структури) (як наприклад: в штаті Вермонт, Гаваї, округ Колумбія, Массачусетс, Техас США, Австрії, низці країн Азії та Південної Америки);

2) створення самостійної екологічної судової системи чи трибуналу (як наприклад: в Новому Південному Уельсі Австралія, в провінції Онтаріо Канада, в Новій Зеландії, в Швеції, Індії тощо).

1. Створення «зелених лав» або «єдиних зелених суддів» є простим рішенням, яке застосовують країни, які вже мають консолідовану та структуровану судову систему. Така система використовується в окремих європейських країнах та США.

Є державним судом штату, повноцінною і самостійною частиною судової системи Вермонту, як суверенного суб'єкта федерації, що займається питаннями екологічного права.

До складу суду входить всього двоє суддів, які розглядають такі питання: скарги, які надходять із муніципальних рад та комісій, апеляції на судові рішення з екологічних питань, а також справи за поданням Агентства природних ресурсів, Ради з питань управління природними ресурсами та муніципальних органів, в тому числі щодо застосування примусових дій і т. ін.

Екологічний судовий підрозділ адміністративного суду штату Вермонт (Сполучені Штати Америки)

Суд проводить слухання та засідання по всьому штату. Даний судовий підрозділ має право організувати найбільш ранні слухання по телефону, якщо суддя не забажає заслухати сторони та інших учасників судового процесу в очному порядку або якщо наявні докази, які суду необхідно вивчати безпосередньо.

У разі, коли необхідне слухання потрібно проводити в суді, воно проводиться в районі, де трапився випадок, який є підставою судового розгляду.

Існує в рамках структури державної судової системи загальної юрисдикції. Судді екологічних судів призначаються в районних і окружних судах по всьому штату. Суди мають юрисдикцію щодо цивільних і кримінальних справ, що стосуються питань, пов'язаних з водою, лісами, пляжами, повітрям і горами, а також з наземним і морським життям.

Підсудність екологічного суду Гаваїв включає в себе розгляд справ про: безпечну питну воду; контроль забруднення повітря; забруднення води; захист печер; збереження історичної і культурної спадщини; розвиток води і землі; лісові заповідники, освоєння водних ресурсів, зонування; Гавайські ставки; дика природа; права і правила рибальства; комерційна рибалка; збереження водного життя, дикої природи і наземних рослин; програма зі збереження ресурсів; заяви про негативний вплив на навколишнє середовище.

Гавайський екологічний суд

Метою екологічного суду, як це описано на сторінці Верховного суду Гаваїв є забезпечення справедливого, послідовного і ефективного вирішення справ, пов'язаних з навколишнім середовищем.

Судом розглядаються й кримінальні справи, зокрема щодо: незаконного вилову деяких морських тварин (восьминіг, тако, кальмари); незаконного полювання; вилову або знищення Гавайських тюленів-ченців, представників роду тюленів-монахів (Monachus), сімейства тюленевих (Phocidae). Дані представники роду знаходяться під загрозою зникнення, тощо.

2. Друга модель заснована на утворенні екологічних судів (або трибуналів), як спеціалізованих судів, що займаються лише екологічними справами. Вона є винятком для Європи та США, але широко поширена в решті світу

Судді постійно перебувають у трьох округах (Веллінгтон, Окленд і Крайстчерч). За необхідності судді із цих з трьох округів виїжджають на місце слухання проблемних питань щодо навколишнього середовища. Це дозволяє Суду здійснювати екологічне правосуддя та забезпечувати однотипне застосування еколого-правових норм, захищати права і бути доступними всім громадянам.

Екологічний суд розглядає спори як між фізичними, юридичними особами у сфері екології, так і спори між громадянами й органами виконавчої влади, місцевого самоврядування.

**Екологічний суд
Нової Зеландії**

У більшості випадків справи слухаються за участю одного судді й одного чи двох спеціалістів, складні справи суддя вирішує разом з трьома спеціалістами, а незначні – одноосібно. Ще однією особливістю діяльності цього органу є те, що сама процедура розгляду спорів не така формалізована, як у судах загальної юрисдикції.

У відповідності до Закону з управління ресурсами, Екологічний суд може приймати до розгляду відповідно заяви та скарги щодо: змісту регіональних/районних планів та програм розвитку, а також суспільно важливих проектів (енергетичні проекти, проекти з будівництва лікарень, шкіл, в'язниць, проекти каналізаційних робіт, полігонів відходів і звалищ, пожежних частин, транспортних комунікацій тощо).

